

ԿՐՈՆԱԿԱՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻԶ

Եթէ սուրբ առաքելներ և Հայաստան աշխարհի առաջին լուսաւորիչներ՝ Թադէոս և Բարթողիմէոս Քրիստոնէութեան փրկարար լոյսը բերին ի Հայաստան, ահոր անգրասնիկ սերմնացանները եղան և երեք դար շարունակ Հայ ժողովուրդի սրտին և հոգիին մէջ ահոր սըրբազան հուրը կենդանի պահեցին մինչև Գրիգոր Լուսաւորիչ, այս վերջինն էր որ Քրիստոնէութեան տուաւ կերպարանք ու կազմակերպութիւն և դրաւ զայն պետութեան պաշտպանութեան տակ: Ասիկա ամենայնուայիս երայխիքն էր նոր կրօնի տեւականացման և առաւել հզօրացման համար: Անիկա արմատական այլ խիտ կարեւոր քայլ մըն ալ առաւ՝ լուսաբոյս պառչածեցնելով և օգտագործելով Հայ ժողովուրդի հնաւանդ ծիսական սովորութիւններն ու սրբավայրերը՝ նոր կրօնի հիմնական պահանջներուն ի սպաս: Անիկա հիմնովին փոխակերպեց Հայոց հոգեւոր-բոլորական աշխարհն ու ըմբռնեցները, առանց ասկայն զանոնք զրկելու իրենց աւանդական ծիրէն ու ազգային կեդեւն: Դարձեալ վարչա-կազմակերպական շատ իմաստուն ձեռնբերեցութեան մը վկայութիւնն է ասիկա: Ամփոփ խօսքի մը շըրջանակի մէջ խիտ դժուար է տալ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի կրօնական, եկեղեցավարական, ազգային-պատմական և մշակութային գերն ու ծառայութիւնները, որոնք այնքան երկիւղած երախտիքի են արժանացած մեր ժողովուրդին կողմէ դարերու ընթացքին: Մեր պարաքը այս պահուն զայն ոգևորելին է, ահոր կեանքին ու գործունէութեան վրայ խոհեմ անդրադարձ մը ունենալն է, որպէսզի չ'որբանանք իբրեւ ազգ մեզի ծնած սուրբերէն ու անոնց յիշատակներէն. այլ կերպ՝ ապրիլը մեզի համար թերեւս երկար չտեսնէր:

Այն օրերէն անիկա կը հանդիսանայ մեր սուրբերուն սուրբը, եկեղեցիին լուսապայծառ հիմնադիրը, ահոր նուիրապետութեան հիմքն ու զազաթը հաւատարմալէ: «Լուսաւորիչ» չափազանց յատկանշական յորշորջումը ինքնին բնորոշ հաստատում մըն է, որ արդարացիօրէն մեր ժողովուրդին կողմէ ընծայուած է ահոր, ի գնահատութիւն ահոր սրբազան առաքելութեան Հայ ժողովուրդին կեանքէն ներս: Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի Ալը միայն գերազոյս սրբութիւն մը չէ, ահիկա նաեւ իրաւական այնպիսի զօրութիւն մը և հեղինակութիւն մըն է ճանչցւած մեր դարաւոր պատմութեան ընթացքին, որ շատ անգամ վճռական նշանակութիւն ունեցած է եկեղեցական և ազգային-քաղաքական կտրուորոյն իրադարձութիւններու մէջ ճիշդ կողմնորոշում որդեգրելու համար, քանի որ ճիշդ մերայ Ալոյն և էջմիածնի ամենայն ազգք Հայոց կապեալ կան:

Ահիկ քան խորհրդանշական ու գեղեցիկ է Լուսաւորիչի կանթեղի աւանդութիւնը, որ Հայ ժողովուրդի հաւատքի ու տեսլականութեան մէկ պայծառ արտայայտութիւնն է, միաժամանակ՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը իբրեւ ազգի կեանքի ու բախտին հսկող արթուն աչք տեսնելու բարի ակնկալութիւն: Ճերմի անթիւ աստղերէն մերն է միայն անիկա, և որուն մէջ ճշգրիտեղծութիւնը կը վառի ի տես սեփական ժողովուրդի տառապանքներուն, Բայց անիկա միայն մեր ցաւին ու վիշտերուն տրտում վկան չէ, այլ նաեւ մեր յայտերուն և ակնկալութիւններուն մշտավատ լուսադիրը:

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի անունը կենդանի ու կենսատու օղակ մըն է եղած մեր ցանուցիւր ժողովուրդին համար աւելի քան 1600 տարիներու ընդմէջէն, օղակ մը՝ որ պահպանած է մեր թէ՛ ազգային միութիւնը և թէ՛ դրոշմը նաեւ օտարներուն տեսանկիւնէն: Դաջ յայտնի է, որ օտարները ոչ միայն զոյն կը ճանչնան համաքրիստոնէական գերազանց սուրբերէն մէկը, այլև մեզի գիտեն իբրեւ «Գրիգորեան» կամ «Լուսաւորչական» ազգ: Մենք ինքներս, շնչաւու համար մեր

ազգային պատկանելութիւնը, յատուկ ընկալմամբ կ'արտասանենք ՀԼՈՍԱՆՈՐԴԱԿԱՆ եմք խօսքը: Ասիկա առաւել կարեւոր նշանակութիւն և ոյժ է ստացած յատկապէս բոլոր այն օրերուն, երբ այլադաւան քարոզութիւններն ու միջավայրերը սպառնացած են մեր ազգային միասնութեան: Պատահաբար չէ, որ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի տնուէին այնքան ամուրկառչած է գաղութներու մէջ ապրող Հայոթութիւնը, Թերթեցէք անոնց, մոռնաւորաբար Լեւոստանի և Թրանսիլվանիոյ մէջ ապրող Հայոց տարեգործութիւնները, ու պիտի աւանդէ թէ որքան ճշմարիտ է այս երկողութիւնը: Շատ են անոր անունով արձանացած տաճարները:

Տարին երեք անգամ տեղի կ'ունենայ իրեն նուիրուած յատուկ տօնակատարութիւն, որպէսզի յաճախ առիթ ու միջոց ըլլայ հաղորդուելու անոր անունին ու գործին, թէ՛ կրօնական, թէ՛ ազգային-կրկողութիւն տեսանկիւնէ նորոգուելու և ամրանալու համար:

Ուր-Վերապը Հայ ժողովուրդի ամենասիրելի ուխտավայրն է մինչև այսօր, իսկ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը, ուրկէ անկէ ծաւալած է իր գործունէութիւնը, եղած է, է ու բոլոր ժամանակներու համար պիտի մնայ մեր միակ, անփոխարինելի և անփոխադրելի Սրբութիւն Սրբոցը, անոր աստուածաբան գաղափարը՝ գերադոյն իշխանաւորը մեր հոգեւոր-եկեղեցական կեանքէն ներս:

Հայ ժողովուրդը մայրական կաթի պէս իր կենսատու անունդը պիտի շարունակէ ստանալ անոր անունէն ու գործէն, կարենայ տանելու համար իր գոյատեւման այնքան դժուարին պայծարը:

Թող Աստուած մեր միտքը, հոգին ու սիրտը տեւապէս բաց պահէ անոր շնորհներուն առջև, թող մեզի չզրկէ զայն միշտ մեր մէջ զգալու աւանդութենէն ու կարողութենէն:

Թող Լուսաւորչի Կոնթեղը վառ մնայ ամէն Հայու մէջ, որպէսզի ան չմոլորի կեանքի դժուարին ու մութ ճամբաներուն վրայ, չմոռնայ իր հաւատքին, աւանդութիւններուն ու, մանաւանդ, իր տունին ճամբան:

ՏԻՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

ՊԵՐԿԵ

ԽՈՆԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

Ոսնարհութիւնը մեծազոյններէն է քրիստոնէական առաքինութիւններուն, Աւելին, քրիստոնէութիւնը նկատուած է խոնարհութեան կրօնքը, ըլլալով միակը միաստուածեան կրօնքներուն մէջ որ կը հրահանգէ իր հետեւորդներուն հաւասար աչքով նայիլ այլակրօն իրենց եղբայրներուն: Բնիչ այլ կրօնքներէն մին իբրև Աստուծոյ բնարեալ ժողովուրդը դաւանելով՝ իսկ ուրիշ մը մարդկութեան տերուած լաւագոյն ցեղը նկատուելով իր հետեւորդները, զանոնք ընդունողներ կը լեցուին յոխորտանքով և քամոն-րանքով կը նային այլակրօններուն, իբրև Աստուծմէ աւելի հեռու և հստաբար իրենցմէ ստորադաս, «եկրորդ կարգի» արարածներ, քրիստոնէութիւնը, Աստուծոյ հայրութեան գերազանցօրէն վսեմ գաղափարին ներքև կ'ընդունի համամարդկային եղբայրութեան սկզբունքը. «զի ոչ գոյ խաիբ Զրեայի և հեթանոսի»:

Բազմաթիւ են ակնարկութիւնները Ս. Գրոց մէջ խոնարհութեան առաքինութիւնը շնչողը, Սաղմոսերգուն կ'ըսէ. «Զսիրտ սուրբ և զհոգի խոնարհ Աստուած ոչ արամարհէ»: Իսկ Յակոբոս առաքեալի բառերով՝ «Տէր ամբարտաւանից հակառակ կայ, տայ շնորհս խոնարհաց»:

Ոսնարհ ու համեստ բնաւորութեան տէր անհատը սիրուած ու յարգուած կ'ըլլայ միշտ իր շրջանակէն: Այդպիսին կ'ունենայ մարդամօտ բնաւորութիւն մը, և ուստի կը փնտռուի ամէնքէն: Կ'ունենայ ընկերային լայն շրջանակ ու կը շահի լայն ժողովրդականութիւն, ինչ որ զինք կ'առաջնորդէ բարձունքներու: Յուստեանական է խօսքը Ս. Աւետարտին. «Որ բարձրացուցանէ զանձն՝ խոնարհացի և որ խոնարհացուցանէ զանձն՝ բարձրացի»: Մինչ զոռոգ ու ինքնահաւան անհատներ հակակրօնք ու ցրտութիւն կը ստեղծեն իրենց շուրջ: Չեն կրնար բարեկամ ըլլալ և ունենալ: